

LESBRIEF:

GENERATIE JA... EN?

VOOR JONGEREN

17-23 JAAR

LESBRIEF: GENERATIE JA...EN?

AANLEIDING

Jongeren denken helaas vaak dat hun leeftijdsgenoten en vrienden minder ruimdenkend zijn dan zichzelf als het gaat over hoe een man of hoe een vrouw zich hoort te gedragen. Hierdoor durft in groepen niet iedereen voor zichzelf of voor een ander op te komen. Ook laten jongeren in hun gedrag de normen die ze individueel hanteren niet aan leeftijdsgenoten zien. Met de campagne 'Generatie Ja... en?' willen Rutgers en Atria dat patroon doorbreken, door te laten zien dat de ouderwetse gendernormen niet meer gelden voor deze nieuwe generatie. We verwachten dat als jongeren beseffen dat hun vrienden en andere leeftijdsgenoten net zo ruimdenkend zijn als zichzelf, zij ook voor hun eigen mening zullen uitkomen en elkaar daarin zullen steunen.

'Generatie Ja... en?' bestaat uit jongeren tussen de 17 en 23 jaar die grensoverschrijdend gedrag afwijzen en afrekenen met stereotiepe normen. Stereotiepe normen over hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen veroorzaken namelijk nog te vaak ongewenst gedrag en zelfs geweld. Dat moet en kan anders. Het merendeel van de jongeren is namelijk veel ruimdenkender dan voorgaande generaties. Zij staan voor gelijkheid, omarmen een respectvolle omgang met elkaar en wijzen geweld omwille van iemands geslacht, seksuele oriëntatie of identiteit af.

WAT LEREN JONGEREN IN DEZE LES?

- Jongeren krijgen inzicht in hoeverre zij rolbevestigende (en soms schadelijke) en ruimdenkende opvattingen over gender en geweldsnormen hebben;
- Jongeren nemen kennis van de ruimdenkende opvattingen van hun leeftijdsgenoten en leren dat ze er meestal niet alleen voor staan;
- Jongeren leren hoe zij in gesprek kunnen gaan met iemand als diegene iets zegt of handelt op een manier die niet aansluit bij hun eigen ruimdenkende opvattingen.

De les is speciaal ontwikkeld voor de campagne 'Generatie Ja... en?'. Deze campagne wordt op 12 november 2019 gelanceerd. Met deze campagne laten wij jongeren zien dat hun leeftijdsgenoten net zo ruimdenkend zijn als zij. De verwachting is dat via deze bewustwording en normverandering op de lange termijn geweld zal verminderen.

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

WAAROM GENERATIE JA... EN?

HOE DENKEN JONGEREN IN NEDERLAND OVER GRENSOVERSCHRIJDEND GEDRAG?

In oktober 2018 deden ruim 1000 jongeren mee aan een opinieonderzoek naar de sociale normen rondom gendergerelateerd geweld. Deze jongeren kregen meerdere stellingen over online en offline (seksueel) grensoverschrijdend gedrag voorgelegd. Uit dit onderzoek blijkt dat de meerderheid van de jongeren afwijzend staat tegenover grensoverschrijdend gedrag en dat zij het vanzelfsprekend vinden om elkaars (seksuele) grenzen, offline en online, te respecteren. Zo vindt:

- 90% van de jongeren het belangrijk om tijdens het daten elkaars seksuele grenzen te respecteren
- 76% van de jongeren dat in een relatie beide partners er klaar voor moeten zijn wanneer zij voor het eerst seks hebben.
- 83% van de jongeren het delen van naaktfoto's of seksfilmpjes van iemand anders zonder toestemming van de afgebeelde (zeer) onacceptabel. Het maakt daarbij niet uit of een jongen of meisje is afgebeeld.

DAN IS ER TOCH NIKS AAN DE HAND?

Nou toch wel, hoewel een groot deel van de jongeren afwijzend staat tegenover grensoverschrijdend gedrag, accepteert een deel van de jongeren schadelijk gedrag wel. Zo vindt 33 % van de jongeren het acceptabel dat een man in bepaalde situaties lichamelijk geweld gebruikt tegen zijn vriendin en 46% vindt het acceptabel dat een vrouw in bepaalde situaties lichamelijk geweld gebruikt. Daarnaast legitimeert een deel van de jongeren lichamelijk geweld omdat de partner het 'verdient'. Daar moeten we actie op ondernemen.

Dat doet deze campagne door jongeren bewust te maken van de schadelijke en ruimdenkende opvattingen die zij mogelijk hebben. Ook laten we jongeren zien dat de meerderheid van hun generatie geweld omwille van gender afwijst en dat zij dus vaak niet alleen staan in hun ruimdenkende opvattingen. Zo hopen we dat de campagne jongeren er vaker toe aanzet zich uit te spreken op dit onderwerp, waardoor we verwachten dat geweld af zal nemen. Les krijgen over dit onderwerp is een heel mooie manier voor jongeren om actief na te denken over dit onderwerp en met hun leeftijdsgenoten in gesprek te gaan.

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

ALGEMENE INFORMATIE

Hier vind je de praktische informatie over de doelgroep, de lessen en het materiaal. Je vindt ook enkele suggesties voor het creëren van een veilige sfeer in de klas en het omgaan met gemengde groepen.

1. DOEL

Jongeren leren dat de meerderheid van hun generatie ruimdenkende opvattingen over gender, daten en relaties heeft en zien in dat zij daardoor meestal niet alleen staan in hun eigen ruimdenkende opvattingen.

2. DOELGROEP

Jongeren tussen de 17 en 23 jaar. De les kan gegeven worden op het MBO of in andere settings waar jongeren van deze leeftijd bij elkaar komen, zoals in het jongerenwerk of bij een studentenvereniging. Deze les is ontwikkeld voor gemengde (niet gender-gescheiden) groepen.

3. UITVOERING

Geef je deze les? Besteed dan aandacht aan het creëren van een veilige sfeer in de groep. Een veilige sfeer is een basisvoorwaarde om over relaties, seksualiteit, gewenst en grensoverschrijdend gedrag te praten. Alleen in een veilige sfeer zullen jongeren zich voldoende op hun gemak voelen om te praten over deze onderwerpen. Een veilige sfeer kan verstoord worden door een onrustige groep waarin provocerende opmerkingen of te veel grapjes worden gemaakt. Vaak maken jongeren deze opmerkingen om zich een houding te geven voor de rest van de groep.

Het helpt hierbij om afspraken te maken met de leerlingen. Door goede afspraken voelen leerlingen zich veilig om actief deel te nemen aan de les. Maak deze afspraken samen met de jongeren voordat je begint met het programma .

AFSPRAKEN DIE JE KUNT MAKEN

- Luister naar elkaar en laat elkaar uitpraten.
- Accepteer elkaars mening.
- Veroordeel de ander niet, ook al vind je iets raar of vreemd.
- Lach elkaar niet uit.
- Noem geen namen wanneer je een verhaal vertelt.
- Alles wat tijdens de lessen besproken wordt, blijft binnen de klas.
- Een leerling bepaalt zelf wat hij/zij wel of juist niet wil vertellen.
- Geen enkele vraag is raar.

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

LET OP

- Maak alleen afspraken die voor jou als docent of trainer reëel zijn. Wanneer leerlingen merken dat afspraken niet nageleefd worden, kan dit leiden tot onrust.
- Hanteer de gemaakte afspraken daarom consequent.

Kijk voor extra informatie op '[Situaties tijdens het lesgeven](#)' en '[Lesgeven in de Liefde](#)'. Hier staan tips hoe om te gaan met lastige situatie tijdens het lesgeven. Als je docent bent, kun je er daarnaast voor zorgen dat de les onderdeel is van een breder aanbod om grensoverschrijding tegen te gaan, door structurele complete seksuele vorming aan te bieden. Bijvoorbeeld met lessen over 'internet & grenzen', 'alcohol & grenzen' en 'grensoverschrijding' uit het lespakket Lang Leve de Liefde (www.langlevedeliefde.nl).

1. MATERIALEN

Voor het geven van deze les zijn de volgende materialen nodig:

- Een ruimte waarin de groep rond kan lopen
- Een flipover
- Een groot beeldscherm met geluid.
- Een laptop of computer om op het scherm aan te sluiten.
- Korte video's van de 6 situaties in opdracht 1. Deze zijn te vinden op het YouTube-kanaal van [Rutgers in de map 'Generatie Ja... en?'](#).
- De werkbladen op bijlagen 2 en 3 geprint voor de hele groep. Bijlage 1 slechts eenmaal geprint. De bijlagen zijn achterin deze lesbrief te vinden.

2. DUUR

De les duurt zonder pauze ongeveer een uur.

3. GROEPSDYNAMIEK

Bij voorkeur wordt de les gegeven in een groep van maximaal 10 leerlingen. Dan is de kans groter dat meningen niet ondergesneeuwd raken door die van meer mondige leerlingen. Dit is echter niet altijd haalbaar in de praktijk, vaak zullen klassen uit gemiddeld 25-30 leerlingen bestaan. Uiteraard is deze les ook geschikt voor grotere groepen. Het is hierbij van belang dat alle meningen van alle leerlingen gehoord worden en dat er een veilige sfeer wordt behouden ondanks de groepsgrootte.

MEER DOEN?

- Wil je meer doen met seksuele vorming? Doe dan mee met de Week van de Liefde! Deze projectweek is van 14 t/m 20 febr. 2020 en is voor vo, vso, praktijkonderwijs en mbo. Lees meer op www.weekvandeliefde.nl.
- Wil je met meer thema's aan de slag binnen relaties en seksualiteit? Gebruik dan een lespakket voor seksuele vorming, zoals Lang Leve de Liefde.
- Algemene informatie, tips en betrouwbare lesmaterialen rond seksuele voorlichting vind je op seksuelevorming.nl.
- Wil je meer doen voor de preventie van geweld onder jongeren? Kijk voor materialen en tips dan op www.act4respect.nl.

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

INSTRUCTIE VAN DE LES: GENERATIE JA...EN?

1. VOORBEREIDING

- Opstellen van afspraken. Hierbij kan je denken aan de regels onder het kopje 'Uitvoering'.
- Lees in de introductie en bijlage 4 meer informatie over seksuele & genderdiversiteit en de dubbele seksuele moraal.

2. INTRODUCTIE

- Geef aan waar de les over gaat: de opvattingen die jongeren en hun leeftijdsgenoten hebben over gender, relaties en seks. Voorbeelden hiervan zijn: de meeste jongeren vinden dat er nooit geweld gebruikt mag worden in een relatie; de meeste jongeren vinden dat grenzen tijdens seks gerespecteerd moeten worden; en de meeste jongeren vinden dat je een naaktfoto die je toegestuurd krijgt lekker voor jezelf moet houden; de meeste jongeren vinden dat we meiden en jongens hetzelfde moeten behandelen. Leg kort uit waarom je dit onderwerp behandelt (zie introductie van deze lesbrieven en gebruik bijlage 4 voor onderbouwing en cijfers rond seksuele of genderidentiteit en seksueel gedrag).
- Herinner de leerlingen aan de afspraken die jullie mogelijk hebben gemaakt over respect voor elkaar en vertrouwelijkheid (zie de regels onder 'Uitvoering').
- Vertel dat jullie eerst bespreken in hoeverre de jongeren zelf rolbevestigende (en soms schadelijke) en ruimdenkende opvattingen over gender en geweldsnormen hebben. Vervolgens gaan jullie het hebben over de opvattingen van hun leeftijdsgenoten. Als laatste zullen de jongeren leren hoe zij een gesprek aan kunnen gaan als iemand iets zegt of handelt op een manier die niet aansluit bij hun eigen ruimdenkende opvattingen.

3. OPDRACHT 1: WAT VIND JIJZELF?

- Zeg dat jullie het eerst gaan hebben over geweldsnormen en ideeën over hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen. En welke opvattingen de groep hier zelf over heeft.
- Vraag de groep wie weet wat er met gendernormen bedoeld wordt? Het gaat om vaste ideeën over hoe een jongen en hoe een meisje zich hoort te gedragen en welke rol een meisje of jongen heeft. Welke voorbeelden heeft de groep van dit soort ideeën? Voorbeelden zijn: een jongen moet stoer en dapper zijn, een meisje lief en sexy. Misschien heeft iemand in de groep wel minder rolbevestigende ideeën: een meisje moet onafhankelijk zijn, een jongen zorgzaam. Besteed aandacht aan de verschillende opvattingen in de groep.
- Vraag de groep of dit soort ideeën een reden kunnen zijn om geweld te gebruiken? Wie herkent waar dit over gaat? Een voorbeeld kan zijn: een meisje heeft seks met veel jongens en verdient het daarom volgens anderen om geshamed te worden.

Deze lesbrieven zijn ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrieven maken onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

- Vraag de groep dan of iemand die zich niet aan ideeën houdt over hoe mannen en vrouwen zich moeten gedragen wel eens mikpunt van geweld kan worden, bijvoorbeeld door iemand uit te schelden of erger. Zijn er mensen in de groep die herkennen waar dit over gaat? Een voorbeeld kan zijn: een jongen die op ballet zit en heel zachtvaardig is en een keer na school in elkaar geslagen wordt.
- Vraag de groep dan op te staan. Zorg ervoor dat er ruimte is voor de groep om rond te lopen. Leg uit dat je de groep zeven verschillende situaties laat zien. Na het bekijken van elke situatie vraag je aan de leerlingen of er iemand is die 'Ja, En?' denkt en of er iemand is die 'Nee, echt niet!' denkt. Nadat twee of meer leerlingen hun mening hebben gegeven, vraag je de groep zich in drieën op te splitsen. Aan de ene kant van de ruimte staat dan iedereen die 'Ja, En?' denkt. Aan de andere kant staat dan iedereen die 'Nee, echt niet!' denkt. En in het midden staan de mensen die 'Soms wel en soms niet.' denken.
- Voer nu onderstaande opdracht uit:

Oefening klassikaal: Wat vind jijzelf?

Vraag de klas op te staan. Laat [één voor één de filmpjes](#) over de volgende situaties zien op het grote scherm.

- Als een meisje een kort rokje draagt, is dat nog geen reden om haar lastig te vallen
- Als een meisje veel seksuele contacten heeft, is dat nog geen reden om haar uit te schelden of te slutshamen. Een jongen die wil wachten met seks mag dat ook zelf bepalen.
- Als twee mannen zoenen in het openbaar is dat geen reden voor geweld.
- Als een jongen emoties toont, is dat geen reden om hem uit te schelden / buiten te sluiten.
- Als een jongen een meisje een drankje aanbiedt, geeft dat nog geen recht op seksuele handelingen.
- Als iemand blootfoto's of filmpjes ontvangt, deelt hij deze niet zonder toestemming van degene die op de foto staat.
- Als er geflirt wordt met een meisje of een meisje flirt met iemand anders dan is dat voor haar vriend geen reden om haar te slaan.

Na het bekijken van elk filmpje doorloop je de volgende stappen:

- Vraag of er iemand is die 'Ja, En?' denkt. Vraag deze jongere om uit te leggen waarom zij of hij het geen issue vindt.
- Vraag of er iemand is die 'Nee, echt niet!' denkt. Vraag deze jongere om uit te leggen waarom zij of hij het wel een issue vindt.
- Vraag de groep dan zich in drieën op te splitsen in de ruimte: aan de ene kant staan de jongeren die 'Ja, En' denken. Aan de andere kant staan de jongeren die 'Nee, echt niet!' denken. In het midden staan de jongeren die 'Soms wel en soms niet' denken.
- Ga dan door naar het volgende filmpje.

Vraag de jongeren aan het eind of iemand van opvatting is veranderd. Waar zou zij of hij nu staan?

Doel: De jongeren denken na over hun eigen opvattingen (rolbevestigend, schadelijk en ruimdenkend) over geweld en hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen. Ook krijgen ze een idee van de opvattingen die anderen in hun klas hebben.

4. Oefening 2: Wat denkt de rest van Nederland?

- Vertel de jongeren dat ze nu een idee hebben van de opvattingen die zij zelf hebben over gendernormen (hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen), relaties en seks.
- Zeg vervolgens dat jullie het gaan hebben over de opvattingen van hun leeftijdsgenoten in Nederland.
- Doe dit aan de hand van een quiz, waarbij verschillende groepjes tegen elkaar spelen. Deel de groep op in groepjes van 3-4 jongeren. De quiz bestaat uit 7 vragen. De eerste zes vragen zijn multiple choice. Daar krijgt elk groepje met het goede antwoord een punt voor. De laatste vraag is een benaderingsvraag. Daar krijgt het groepje met het antwoord dat het meest dichtbij zit twee punten voor.
- Voer nu onderstaande quiz uit:

Oefening klassikaal: Wat denkt de rest van Nederland?

Vraag de klas zich op te delen in groepjes van 3 of 4. Stel dan telkens een vraag, laat elk groepje een antwoord kiezen en vertel daarna wat het goede antwoord is. Hou de score bij op het scoreformulier in bijlage 1.

Vraag 1: Hoeveel Nederlandse jongeren vinden het tijdens het daten belangrijk om elkaars grenzen te respecteren?

- 7 op de 10
- 8 op de 10
- 9 op de 10**
- Alle jongeren

Vraag 2: Hoeveel Nederlandse jongeren vinden dat als je hebt ingestemd met seks, je daar later niet meer op terug mag krabbelen?

- Niemand

- b. **13%**
- c. 24%
- d. 51%

87% vindt dus dat je hier wel op terug mag krabbelen.

Vraag 3: Hoeveel Nederlandse jongeren vindt dat het niet een meisje haar eigen schuld is als zij sexy kleren draagt en wordt aangerand?

- a. Bijna niemand
- b. Ongeveer de helft
- c. **Meer dan driekwart**
- d. Bijna iedereen

Vraag 4: Vinden Nederlandse jongeren dat je een man mag pesten als hij zich op een stereotiep vrouwelijke manier kleedt?

- a. Nee, niemand vindt dat.
- b. **Nee, de meesten vinden dat dit niet kan (71%)**
- c. Ja, de meesten vinden van wel.
- d. Bijna iedereen vindt dit.

Vraag 5: Hoeveel Nederlandse jongeren vinden het zonder toestemming delen van naaktfoto's of seksfilmpjes van iemand anders niet ok?

- a. 62%
- b. 71%
- c. 78%
- d. **81%**

Vraag 6: Hoeveel jongeren vinden dat een vrouw een man mag slaan als hij flirt met een ander?

- a. **Minder dan 1 op de 10.**
- b. Minder dan 1 op de 8
- c. Minder dan 1 op de 4
- d. Minder dan de helft.

Vraag 7 (inschatting): Hoeveel Nederlandse jongeren (in %) vinden dat een vrouw geen seks hoeft te hebben met een man als hij voor een etentje betaald?

Goede antwoord: 81%

Doel: De jongeren leren over de opvattingen van andere jongeren in Nederland. Die zijn over het algemeen ruimdenkend en minder vaak rolbevestigend. Jongeren met ruimdenkende opvattingen leren dat zij niet vaak alleen staan in hun ideeën.

- Vraag de jongeren dan de volgende opdracht individueel te maken op het werkblad in bijlage 2.

Oefening individueel: Komen mijn antwoorden overeen met de rest van Nederland?

Geef de jongeren het bijbehorende werkblad. Laat ze antwoord geven op de volgende vragen:

1. Bij de situaties die we bespraken bij opdracht 1 dacht ik vaak:
 - a. Ja, En?
 - b. Nee, echt niet!
 - c. Soms wel en soms niet
2. Je hebt net gehoord hoe de andere jongeren in Nederland over dit soort onderwerpen denken. Is jouw mening vaak hetzelfde als de meeste jongeren in Nederland? Of juist anders?
 - a. Mijn mening is vaak hetzelfde als de meerderheid van jongeren.
 - b. Mijn mening is vaak anders dan de meerderheid van jongeren.
 - c. Ik weet niet of mijn mening overeen komt met andere jongeren in Nederland.

Doel: Jongeren met positieve opvattingen leren dat zij niet vaak alleen staan in hun ideeën. Jongeren met mogelijk schadelijke opvattingen leren dat zij niet per se dezelfde opvattingen hebben als anderen in Nederland.

5. Oefening 3: Hoe spreek je iemand aan?

- Geef aan dat jullie net hebben gesproken over wat de meeste jongeren in Nederland denken over geweld en hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen.
- Soms kan het zijn dat iemand iets doet of zegt wat volgens jou schadelijk is. Bijvoorbeeld iemand die zegt dat homo's in elkaar geslagen moeten worden. Of iemand die vindt dat meisjes moeten doen wat hun vriend zegt. Vertel dat de jongeren nu gaan leren wat zij kunnen zeggen als iemand zoiets zegt of iets doet wat niet overeen komt met hun ruimdenkende opvattingen.
- Doe dat met onderstaande opdracht.

Oefening: Hoe spreek je iemand aan?

Wat zeg je tegen iemand die iets doet of zegt wat niet past bij jouw opvattingen? Bijvoorbeeld iemand die een naaktfoto van iemand doorstuurt zonder toestemming te hebben gekregen. Of iemand die in een groepsapp een meisje pest omdat ze seks gehad zou hebben.

Laat de jongeren eerst zelf nadenken over de volgende twee vragen en laat ze de antwoorden opschrijven. Op het bijbehorende formulier (bijlage 3) zie je voorbeeldantwoorden.

- Hoe ga je een gesprek aan met iemand die geweld goedpraat? Iemand die iets zegt wat niet past bij hoe de meeste jongeren over relaties en seks denken?
- Hoe ga je een gesprek aan met iemand die geweld pleegt? Iemand die iets doet wat niet past bij hoe de meeste jongeren over relaties en seks denken?

Verzamel vervolgens met de hele klas alle ideeën op een smartboard of flip-over. Vul eventueel aan.

Doel: De jongeren weten wat ze kunnen zeggen en doen als iemand geweld goedpraat of pleegt. Ze weten dat de meeste jongeren hun opvattingen die geweld afwijzen delen dus dat zij niet alleen staan.

AFRONDING

- Vertel de klas dat dit de les was.
- Iedereen weet nu hoe ze zelf denken over geweldsnormen en welke ideeën ze hebben over hoe mannen en vrouwen zich zouden moeten gedragen. Iedereen weet nu ook dat de meeste jongeren in Nederland vrij ruimdenkend zijn over dit soort ideeën. De meerderheid van de jongeren wijst geweld om iemands geslacht, seksuele oriëntatie of identiteit af. De jongeren hebben geleerd hoe ze in gesprek kunnen gaan met iemand

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

BIJLAGE 1: SCOREFORMULIER BIJ OPDRACHT 2

	Groep 1	Groep 2	Groep 3	Groep 4	Groep 5	Groep 6	Groep 7
Vraag 1 (0 of 1)							
Vraag 2 (0 of 1)							
Vraag 3 (0 of 1)							
Vraag 4 (0 of 1)							
Vraag 5 (0 of 1)							
Vraag 6 (0 of 1)							
Vraag 7 (0 of 2)							
Totaal							

Deze lesbrief is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrief maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.

BIJLAGE 2: INDIVIDUEEL ANTWOORDFORMULIER BIJ OPDRACHT 2

Beantwoord onderstaande vragen voor jezelf. Je hoeft jouw antwoorden niet te delen met iemand anders.

1. Bij de eerste opdracht bespraken we aantal situaties. Telkens werd je gevraagd te reageren door ergens in de ruimte te gaan staan. Wat dacht jij vaak bij de situaties? Kruis het antwoord aan dat bij jou past.

- Ja, En?
- Nee, echt niet!
- Soms wel en soms niet

2. Je hebt bij opdracht 2 gehoord hoe de andere jongeren in Nederland over dit soort onderwerpen denken. Is jouw mening vaak hetzelfde als de meeste jongeren in Nederland? Of juist anders? Kruis het antwoord aan dat bij jou past.

- Mijn mening is vaak **hetzelfde** als de meerderheid van jongeren.
- Mijn mening is vaak **anders** dan de meerderheid van jongeren.
- Ik weet niet of mijn mening overeen komt met andere jongeren in Nederland.

BIJLAGE 3: ANTWOORDFORMULIER VOOR INGRIJPEN BIJ (GOEDPRATEN VAN) GEWELD

Vraag 1: Hoe ga je een gesprek aan met iemand die geweld goedpraat? Of met iemand die iets zegt wat niet past bij hoe de meeste jongeren over relaties en seks denken?

Voorbeelden:

- *Hoe zou jij het vinden als dit over jou ging?*
- *Zou je dit ook zeggen als dit over een jongen/een meisje ging?*
- *Hoe denk je dat je over komt op anderen?*
- *Denk je dat veel mensen het met je eens zijn?*

Vraag 2: Hoe ga je een gesprek aan met iemand die geweld pleegt en iets doet wat niet past bij hoe de meeste jongeren over relaties en seks denken?

Voorbeelden:

- *Hoe zou jij het vinden als iemand dit bij jou deed?*
- *Zou je dit ook bij je vrienden doen? Of bij je broertje of zusje?*
- *Hoe denk je dat je over komt op anderen?*
- *Denk je dat veel mensen je gedrag goedkeuren?*

BIJLAGE 4: EXTRA INFORMATIE

DUBBELE SEKSUELE MORAAAL

Over seksuele gedrag van meisjes wordt vaak anders geoordeeld dan over seksuele gedrag van jongens. Waar meisjes al snel een slet worden genoemd als ze zich seksueel vrij gedragen, worden jongens soms stoer gevonden. Dit wordt de dubbele seksuele moraal genoemd. Seksueel actieve mannen met meerdere vrouwen worden beschouwd als stoer, terwijl seksueel actieve vrouwen met meerdere mannen gezien worden als slet of hoer (onder meer Vanwesenbeeck, 2011). In kwalitatief onderzoek onder Nederlandse scholieren werd een dubbele moraal ten aanzien van seksualiteit waargenomen onder jongeren van verschillende etniciteit (Felten et al., 2009; Graaf et al. 2009). Deze dubbele moraal heeft niet alleen invloed op het zelfvertrouwen en de vrijheid van jongeren, maar is ook een factor die meespeelt bij het voorkomen van seksueel geweld. Veel jongeren, vooral meisjes, worden slachtoffer van seksueel geweld. Vijf procent van de meisjes en 2% van de jongens heeft seksueel geweld meegemaakt voor hun 12e jaar (bron: survey Seksuele gezondheid in Nederland, 2017). Na het twaalfde jaar loopt vooral het aantal meisjes dat met seksuele dwang te maken krijgt op: Twee procent van de jongens en 11% van de meisjes onder de vijftientig geeft aan dat ze ooit zijn gedwongen om iets te doen of toe te staan op seksueel gebied wat ze niet wilden (bron: survey Seks onder je 25e, 2017).

PESTEN VAN LEERLINGEN DIE NIET HETEROSEKSUEEL ZIJN

Eén op de 20 mensen heeft lesbische, homoseksuele, biseksuele of transgender (LHBT) gevoelens. Oppervlakkig gezien gaat het goed met deze groep in Nederland: 7 op de 10 mensen vindt homoseksualiteit geen probleem, maar als je verder kijkt zie je zowel maatschappelijke als individuele problemen. Eén op de 10 mensen is homo-negatief, in zekere zin kun je stellen dat dat er in elke klas twee zijn. Ook vindt één op de 3 het aanstootgevend als twee mannen op straat zoenen. Bij vrouwen is dat een kwart. Homo- en biseksuele jongens krijgen veelvuldig te maken met discriminatie en geweld. Twee op de vijf werd wel eens uitgescholden vanwege de seksuele voorkeur, een op de zes werd wel eens bedreigd en een op de negen is wel eens geschopt en geslagen (bron: Seks onder je 25^e). Lesbische en biseksuele meisjes krijgen hier minder mee te maken. Homo is nog steeds het meest gebruikte scheldwoord en terwijl hetero-jongeren hun leven een 8 geven, geven LHBT-jongeren hun leven een 6. Tot slot, suïcide ligt bij LHB-jongeren 5 keer hoger dan bij hetero-jongeren en bij transgender jongeren is dit percentage zelfs 10 keer hoger.

Deze lesbrieff is ontwikkeld door Rutgers en Atria. Deze lesbrieff maakt onderdeel uit van de campagne 'Generatie Ja... en?'.